

DR. VÁRHELYI ISTVÁN

Az MTA-VEAB Gazdaság-, jog- és társadalomtudományi szakbizottság három éves munkájáról

Az Északnyugat-Dunántúli térségben 1972-ben alapított Veszprémi Területi Bizottság (VEAB-on) belül működő tíz szakbizottság közül az egyik a Gazdaság-, jog- és társadalomtudományi szakbizottság (több mint 50 köztestületi taggal).

A Szakbizottság ilyen struktúrában 1991 óta (a 3. ciklusban) tevékenykedik. A második időszaki mandátuma 1996. év végével lejárt. Az elmúlt év októberi bizottsági összejövetelen (ülésein) *egyrészt a* lezáruló akadémiai ciklus idején végzett munkáról rövid *számadás* készült, *másrészt a* szakbizottság *újjáalakult, a tisztségviselőket* (elnök, alelnökök) pedig megválasztották. A szakbizottság három éves tevékenységét általában *pozitívan* értékelték. (16 kolléga nyilvánított véleményt, mondott újabb javaslatokat). A titkos választás során a 36 szavazatból többségi (minősített) voksolással ismételten *elnöknek* megválasztották Várhelyi István ny. egyetemi tanárt; *alelnöknek* pedig Beszteri Béla pol. tudományok kandidátusát és Tarr György állam és jogtudományok kandidátusát választották. A szakbizottsághoz tartozó kilenc munkabizottságban a tisztségviselők jelölése és/ill. választása ezt követően az év végéig megtörtént.

A szakbizottsági tudományterületünkön belül *három szakirány* különböztethető meg:

- *Gazdaságtudományi* (közgazdasági, agrárökonómiai, területfejlesztési stb. terület);
- *Jogtudományi* (állami-, államigazgatási-, büntető-, polgár jogi-, stb. terület);
- *Egyéb társadalomtudományi* (filozófiai, politikatudományi-, szociológiai, stb. terület).

A 3 tudományterület közül a legtöbb kolléga a gazdaságtudományt képviseli (59 %); legkisebb arányban pedig a jogtudományt (9 %); az *intézmények* szerint a zöme az oktatási intézményekben dolgozik (66 %); legkevesebben a kutatásban (8 %) vannak; a *megyék* közül pedig Győr-Moson-Sopron megyében van a

legtöbb köztestületi tag (51 %), legkisebb a létszám Fejér (6 %) -, és Komárom (4 %) megyékben.

A szakbizottság főbb célkitűzéseiről

A hároméves program fő *célkitűzései*, ill. azok *megvalósulása*, - amelyek évenként aktualizálásra kerültek (pl. 1996. évben kiemelésre került a millicentenáriumi megemlékezések) - nagy többségében realizálódtak.

1. Törekedtünk a bizottsági munkáknak *a feltételeit* (perszonális, anyagi, technikai, stb.) megteremteni. Az állandó feladatok megvalósítására a nyolc, majd kilenc munkabizottság tevékenységét segítettük. Anyagi vonatkozásban a szükséges pénzeszközök megteremtésével (támogatások szerzésével - pl. Komárom m. Közig. Hivatal támogatása által - és a rendezvényeiket a megyei, városi önkormányzatok finanszírozásával) biztosítottuk. A működésünket a MTA-VEAB csak igen szűkösen tudta anyagilag támogatni.

Szervezeti feltételként (szakbizottságunk tagságához) a bizottságunkban tevékenykedők tudományos fokozatának megszerzését ösztönöztük (6 év alatt duplájára emelkedett a régióban élők körében a gazdaságtudományi területen az ún. doktorok száma, viszont csak kis mértékben nőtt a jogtudományokat képviselők körében). Jelenleg a tudományos fokozattal rendelkezők száma megközelíti a hatvan főt (80 - 85 % köztestületi tag is).

2. *Tudományos rendezvényeink* inkább emelkedő és nem csökken számúak. Az arányunk a MTA-VEAB összes rendezvényeinek (a szakbizottságok összesenjében) a közel 1/6-át teszi ki. A (tudományos ülések és konferenciák) számának alakulását részletesebben az alábbi 1/b. táblázat mutatja :

1. táblázat

Kimutatás a tudományos rendezvényekről

Évek	Szakbizottsági szervezésben		Munkabizottságok önálló szervezésben		Mind-összesen
	ülések	konferenciák	ülések	konferenciák	
1994	2	2	6	2	12
1995	2	3	8	3	16
1996*	2	4	7	3	16
Összes:	6	9	21	8	44

* Megjegyzés: 1996. évről csak a 3/4 részét tartalmazza.

Fonás: VEAB Értesítők

A szakbizottsági üléseken általában a tagok fele vett részt. A tudományos konferenciákon 80-120 között volt a résztvevők száma. Ezeken a konferenciákon 4-5 referátum, a szekciókban pedig 25-35 közötti korreferátum hangzott el és azok felett a viták is rendszeressé váltak. A munkabizottsági üléseken (amelyek 1/4. ill. 1/2 évenként vannak) csökken tendenciájú a részvétel, azokon alig a fele jelenik meg. Bizonyos mértékben mérsékli a részvételt a költségtérítés (pl. utazási) elmaradása, de a nagymértékű elfoglaltság is.

A rendezvények tartalmi részét azokról készült kiadványok (konferenciákról) és az emlékeztetők érzékeltetik. A konferenciákról ebben a ciklusban eddig a legtöbb kiadvány készült ill. jelenik meg (összesen 11 db, évente 3-4.).

Új kezdeményezésünk az Országos Tudományos Diákköri Konferencia (OTDK) közbülső éveiben általunk elsőként megszervezett Régióbeli Tudományos Diákköri Konferencia (RTDK) lebonyolítása. 1996. év I. negyed évében 43 felsőoktatási intézményi (egyetemi, főiskolai) hallgató szerepelt Veszprémben dolgozatával. Közülük egy-egy szekcióban 5-6 fő, a négyben összesen 22 fő részesült díjazásban, illetve jutalomban. Erre a célra közel 100 ezer Ft támogatást sikerült szerezni. A kétévenkénti RTDK a tudományos kutatók utánpótlásának egyik merít bázisa is lehet, de távlatilag segítheti a térség MTA köztestületi tagok megújítását is.

Egyéb rendezvényeink is voltak pl. a Millecentenárium az EU-hoz való csatlakozásunk jegyében. Több munkabizottságunk munkaprogramjában szerepeltek még az év második felében az ezzel kapcsolatos, de más aktuális

kérdések tudományos vitái is. Tudományos ülés keretében célszerű a jövőben pl. a humán erőforrások hasznosításával, fejlesztésével, a földterületek privatizációjával, és indokolt az egyes agrárkérdésekkel, egyesekkel újból is foglalkozni.

A kiemelt tennivalók (prioritások)

Legfontosabb feladat a kutatási munka, *a tudományos eredmények* - amelyek pályázatokban, publikációkban megjelennek, - *hasznosítását* elősegíteni, továbbá a régióbeli oktatók, kutatók *tudományos továbbképzését* ösztönözni.

1. A régióban szakbizottsági területen különböző folyóiratokban évente 20-25 *publikáció* jelenik meg. Szakterületünkön a tudományos eredményeket jelzik a VEAB kiírására beküldött *pályaművek* is. Ezek aránya nem csökken mértékű a VEAB összesen belül. Részletesebben (10 évet figyelembe véve) az alábbi 2. táblázat jeli a változásokat.

Az előző öt évben 28 (elfogadott 20), míg az utóbbiban 34 (elfogadott 27) volt a pályaművek száma, tehát növekvő azok aránya a szakbizottság területén.

2. táblázat.

Kimutatás a VEAB pályázatok (1987-96) alakulásáról

Évek	Szakbizottsági dolgozatok					VEAB dolgozatok összesen					Összege ezer Ft
	s z á m a		d í j a z á s a			s z á m a		d í j a z á s a			
	benyúj- tott	elfoga- dott	I.	II.	III.	benyúj- tott	elfoga- dott	I.	II.	III.	
1987	3	3	1	2	-	44	37	12	17	8	259,0
1988	7	6	1	3	2	39	27	8	12	7	280,0
1989	4	3	1	2	-	37	35	11	14	10	370,0
1990	8	5	3	-	2	47	29	13	11	5	364,0
1991	6	3	-	-	3	29	21	2	7	12	220,0
1992	5	5	3	2	-	25	18	4	9	5	228,0
1993	7	6	-	1	5	44	27	1	10	16	470,0
1994	10	8	2	4	2	32	18	4	6	8	360,0
1995	9	6	1	2	3	31	18	4	7	7	365,0
1996*	3					14					

* Megjegyzés: 1996. szeptemberig csak a beküldött dolgozatok száma ismert az elfogadottak, a díjazások majd decemberben kerülnek nyilvánosságra.

Forrás: VEAB Értesítők

2. Tudományterületeinken a kutatási témákat először a jogtudomány- (1996/94-ben), majd a gazdaságtudomány- (1995-ben) és végül az egyéb társadalomtudományok (1996-ban) területén végeztünk *felmérést*. Relatíván a legkörültekintőbben az ökonómiai kutatásokat sikerült a régióban feltérképezni és bizottsági ülésen azokról információkkal szolgálni (Az ökonómiai kutatásokat térségünkben mintegy 60 fő műveli - akik közül 40 %-a tudományos fokozattal rendelkezik. Az oktatók részéről munkaidejüknek alig 1/3-át sikerül ökonómiai kutatásra fordítani, a közel 30 témában a 7 intézménynél). *Egyéb felméréseket is* végeztünk, pl. a ny. oktatók, kutatók helyzetét vizsgáltuk (a diaszpórában).

3. *A tudományos továbbképzés* folyamatos, permanens jelleg. *Hagyományos (TMB) keretben* a ciklus alatt fokozódott a tudományos fokozat megszerzésére benyújtott disszertációk száma. 1994. év végével az ilyen irányú kérelmek országosan megközelítették a kétezret. Ezek lebonyolítása folyamatos. A cselekmények 2/3-a megtörtént, 1997. végével zárul a többiek védése). Tudományterületünkhöz tartozóan a térségünkben az ötvenet közelítettük meg. Ezeknek is közel 3/4-e perfektuálódott. Egyidejűleg új *keretben* (A Felsőfokú Oktatási- és az Akadémiai Törvény szerint) az egyetemeken a PhD képzés indult be. Kiterjesztése főleg 1995-ben történt. Az új rendszerű másik továbbképzés magasabb fokozatú - az akadémiai doktori cím, amelynek eljárása is megindult. A PhD beindulása, az akkreditáció során a mi tudományterületünkön főleg Budapestre és nagyobb egyetemi városokra koncentrált. Térségünkben a három egyetemet figyelembe véve az ökonómiai témákban van erre lehetőség. Megkerestük az egyetemet, ill. a tudományos rektorhelyetteseket és a további akkreditáció során kértük a többi (jogi, egyéb társadalomtudományi) területen is a doktoranduszképzés beindítását.

3. táblázat

Munkabizottságok tudományos rendezvényei az elmúlt 3 évben

Tudományterület	Munkabizottság	Rendezvények száma
Gazdaságtudomány	=	9
	<i>ebből:</i> Közgazd.tudományi	4
	Mező- és erdőgazdálkodási	5
Jogtudományi	=	12
	<i>ebből:</i> Gazdaság- és	8
	Polgárjogi	2
	Államigazgatásjogi	2
	Büntetőjogi	
Egyéb társadalomtud.-i	=	8
	<i>ebből:</i> Filozófiai	4
	Politológiai	2
	Szociológiai	2

Forrás: VEAB Értesítők

4. *Munkakapcsolatunkat* kielégítőnek tekinthetjük az MTA IV. és IX. (Agrártudomány és a Gazdaság és Jogtudomány) osztályaival, annak egyes bizottságaival (agrár-ökonómiai-, közgazdaságtudományi-, jövőkutatási-, területfejlesztési-, filozófiai, politikatudományi- és a szociológiaival, de jogtudományok közül a közigazgatástudományival is). Személyes megkeresésig jutottunk el a PAB illetékes szakbizottságainak vezetőivel való kapcsolatfelvételre. A kapcsolat a következő ciklusban viszont kiépíthetővé válik. Továbbá legalább két szomszédos országgal való tudományos együttműködés kialakítása is szükséges lenne.

4. táblázat

A Munkabizottság ill. a három tudományterület VEAB-pályázatainak alakulása az elmúlt három esztendőben

Tudományterület	Az elfogadott pályaművek						
	s z á m a				díjazása		
	1993	1994	1995	összesen	I.	II.	III.
Gazdaságtudományi	2	4	2	8	2	3	3
Jogtudományi	3	2	1	6	-	1	5
Egyéb társadalomtudományi	1	2	3	6	1	3	2
Összesen:	6	8	6	20	3	7	10

Megjegyzés: 1996-ban 3 pályamű érkezett be (2 jogtudományi, 1 gazdaságtudományi területről), értékelésüket, elbírálásukat november végén végzik.

Forrás: VEAB Értesítők

5. A nyolc (3 tudományterület) munkabizottság tevékenységét a két táblázat (3. és 4.) bemutatásával is érzékeljük {bővebbet az illető bizottságok beszámolójukkal szolgáltattak}, a részletes elemzés ugyanis az ő kompetenciájuk. *Az aktivitásukat* tekintve a legaktívabbnak mondható pl. a Jogtudományi diszciplína területén a Gazdasági és Polgári jogi-, a gazdaságtudomány terén a Mező- és erdőgazdálkodási- valamint a többi társadalomtudománynál a Politikatudományi- és a Filozófiai munkabizottságok. (A rendezvények gyakorisága és a VEAB pályázatok száma - többek között - is jelzi a tudományos közéletben való aktivitásukat).

Röviden *összegezve* következtetéseinket: a tevékenységünket illetően egy nem lehajló ágú ciklust zártunk. Eredményeink lehetnének nagyobbak, de sokkal többet produkálni csak jobb feltételek mellett lett volna lehetséges, lettünk volna képesek.

A következő hároméves (1997-'98-'99) ciklusra az újjáalakuló szakbizottság tisztségviselői az év elején elkészítették a munkaprogramot. Ehhez kellett a múlt, a jelen időszak tevékenységének analízise, mert nélküle nem lehet a

jövőre vonatkozó tervet készíteni, elfogadni. De az okt. 26.-i szakbizottsági ülésen elterjesztett beszámoló vitája, a pozitív konklúziók és a további munkához elhangzott javaslatok megfelel alapot adnak a következő mandátumi időszak programjának a megvalósításához. A program 3 éves időszakra és 1997. évre lett kidolgozva (a rendezvények szervezése, a kutatás, a tudományos továbbképzés támogatása, a munka kapcsolatok, a szervezeti működés terén tartalmazza a tennivalókat).